

Prof. zw. dr hab. Roman Pelczar
Katedra Historii i Teorii Wychowania
Instytut Pedagogiki
Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Stalowa Wola, dnia 17. 01. 2018 r.

Ocena całokształtu dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktycznego oraz rozprawy habilitacyjnej (osiągnięcia naukowego) dra Krzysztofa Ratajczaka ubiegającego się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

Niniejszą ocenę przeprowadziłem w oparciu o art. 31 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882 i 1311) oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2016 r. poz. 1586). Sporządzona przeze mnie recenzja obejmuje, w odrębnych i wyraźnie zaznaczonych częściach (zgodnie z art. 16 ust. 1 wspomnianej ustawy), ocenę osiągnięcia naukowego osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, które jest opisane w art. 16 ust. 2 pkt 1 i 2 Ustawy, oraz jej istotnej aktywności naukowej.

1. Informacje ogólne na temat Habilitanta i kierunków jego działalności naukowej

Dr Krzysztof Ratajczak w 1998 r. ukończył studia magisterskie w zakresie historii w Instytucie Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2002 r. na Wydziale Studiów Edukacyjnych tej uczelni (na podstawie dysertacji pt. „Edukacja kobiet w kręgu dynastii piastowskiej w średniowieczu”) uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Po magisterium przez cały dotychczasowy okres aktywności naukowej związany był z Wydziałem Studiów Edukacyjnych UAM, najpierw jako uczestnik studiów doktoranckich, a po obronie doktoratu – jako adiunkt w Zakładzie Historii Wychowania.

Habilitant w trakcie swej pracy badawczej podejmował szereg zagadnień szczegółowych, które można zgrupować w kilka bloków tematycznych wchodzących w zakres nauk historycznych oraz pedagogiki. Najstarszym, ale wciąż aktualnym, przedmiotem

zainteresowań dra Ratajczaka jest kultura rycerska i zakony rycerskie. Ta sfera jego zainteresowań obejmuje problematykę genezy, przemian i specyfiki kultury rycerskiej wieków średnich, a na jej tle – formowania się zakonów rycerskich. Habilitanta interesuje także geneza ruchu krucjatowego oraz przebieg wypraw krzyżowych. Najobszerniejszym, jak dotąd, efektem jego dociekań naukowych w tej sferze jest praca magisterska „Zakon krzyżacki 1190-1309 w historiografii polskiej”, której część (w formie artykułu) została wydana drukiem. Innym obszarem badawczym Habilitanta (sięgającym jeszcze jego studiów magisterskich) jest edukacja elit średniowiecznego społeczeństwa polskiego, zwłaszcza kobiet. W sposób szczególny interesuje się on pozycją społeczną kobiety w średniowieczu oraz relacjami damsko-męskimi panującymi wśród przedstawicieli dynastii piastowskiej. Najważniejszym rezultatem badań z tego obszaru jest jego dysertacja doktorska „Edukacja kobiet w kręgu dynastii piastowskiej w średniowieczu”. Habilitant podejmował także aktywność na polu historii regionalnej, metodologii badań historycznych oraz źródłoznawstwa. Swoje zainteresowania w tym zakresie dokumentował stosownymi artykułami naukowymi.

Dla niniejszej oceny dorobku dra K. Ratajczaka z zakresu pedagogiki (oprócz osiągnięć badawczych dotyczących edukacji elit politycznych średniowiecznego społeczeństwa polskiego) najważniejsze są jednak osiągnięcia naukowe w obszarze studiów nad dziejami szkolnictwa średniowiecznego. Ten kierunek badawczy zainteresował Habilitanta już podczas studiów doktoranckich, a pierwszymi efektami naukowych dociekań były artykuły podejmujące tematykę działalności średniowiecznych uniwersytetów. Później najważniejszym polem badawczym we wspomnianym obszarze stało się średniowieczne ustawodawstwo szkolne Kościoła katolickiego i jego recepcja w Wielkopolsce. W tym nurcie osadzony został cały cykl opracowań publikowanych w czasopiśmie naukowych i rozdziałów w monografiach zbiorowych. Uzupełnienie tego stanowią artykuły ukazujące początki i rozwój szkolnictwa w średniowiecznej Polsce. Jednak najważniejszym rezultatem podjętych przez Habilitanta działań badawczych stała się, wskazana przez niego (jako główne osiągnięcie naukowe), książka „Szkolnictwo w Wielkopolsce na tle sąsiadów w okresie średniowiecza”.

2. Recenzja osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

Dr K. Ratajczak za swe najważniejsze dotychczasowe osiągnięcie naukowe uznał monografię „Szkolnictwo w Wielkopolsce na tle sąsiadów w okresie średniowiecza”,

Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2017, ss. 368, recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Stanisław Rosik (Uniwersytet Wrocławski). Wspomniane obszerne opracowanie można nazwać monografią pedagogiczną (wg klasyfikacji T. Pilcha) powstałą przy wykorzystaniu techniki badawczej w postaci analizy dokumentów (źródeł rękopiśmiennych i drukowanych oraz tematycznej literatury naukowej).

Zakres tematyczny książki, układ treści oraz narracja odzwierciedlają przyjętą przez Autora koncepcję badawczą. Na jej strukturę wewnętrzną składa się metodologiczne wprowadzenie, pięć rozdziałów, zakończenie, bibliografia, indeks osobowy i indeks nazw geograficznych oraz streszczenie w j. angielskim. Integralną częścią książki jest także obszerny aneks zawierający wykaz wzmianek źródłowych o szkołach w Wielkopolsce. Oceniając strukturę wewnętrzną pracy mogę stwierdzić, iż jest przemyślana i logiczna. Uwzględnia wszystkie zagadnienia istotne dla omawianej tematyki. Autor przyjął w niej generalnie układ problemowy. W przypadku prac tego rodzaju jest to struktura powszechnie stosowana.

Jak już wspomniałem monografię rozpoczyna obszerny wstęp o charakterze warsztatowym (s. 9-25). Autor uzasadnił w nim wybór tematu badawczego, omówił stan badań i dobór źródeł (wraz z oceną ich przydatności dla tematu) oraz strukturę książki. Według niego celem pracy jest przedstawienie funkcjonowania szkolnictwa w średniowiecznej Wielkopolsce oraz kompleksowe opracowanie wzajemnych powiązań i oddziaływań zachodzących w prawodawstwie kościelnym: soborowym, synodalnym oraz praktyce życia szkolnego, czy szerzej – kulturalnego. Autor pragnął także uchwycić drogi recepcji rozwiązań prawnych i funkcjonalnych, dokonanych w rozwiniętych państwach łacińskiej, chrześcijańskiej Europy i ocenić ich wpływ na rozwój szkolnictwa średniowiecznej i wczesnonowożytnej Wielkopolski (s. 9). Moim zdaniem, cel ten udało się osiągnąć. Sytuacja w analizowanym regionie została ukazana na tle realiów panujących w sąsiednich diecezjach. Niekiedy również na obszarach bardziej oddalonych od jego granic, lecz będących w podobnym stadium rozwoju (s. 9). Według Autora „Zasadnicze cezury czasowe monografii obejmują okres od przyjęcia chrześcijaństwa w Polsce do pierwszych dziesięcioleci XVI w. Jednak z uwagi na kontekst historyczny kształtowania się ustawodawstwa szkolnego Kościoła, które wyznaczały ramy organizacyjne działalności oświatowej w Wielkopolsce, ale także formowanie się praktycznych rozwiązań w tym zakresie, konieczne było dokonanie analiz obejmujących okres od przełomu III i IV w. aż po czasy soboru laterańskiego V (1512-1517)” (s. 10). Badaniami objęty został obszar historycznej Wielkopolski. Autor w tym przypadku przyjął podziały polityczne, a nie kościelne. Praca została oparta na różnorodnym materiale źródłowym (archiwalnym i drukowanym) proveniencji kościelnej oraz świeckiej. Uzupełnienie tego rodzaju źródeł

stanowi wielowątkowa i obszerna literatura przedmiotu, zarówno polska, jak i zagraniczna (zwłaszcza angielskojęzyczna, niemiecka i czeska).

W ocenianej monografii wydzieliłem dwie nieformalne części. Pierwsza (dwa pierwsze rozdziały) – zasadniczo dotyczy kościelnego ustawodawstwa w sferze oświaty i szkolnictwa w okresie od III aż do XVI w. Kolejne trzy rozdziały (część druga książki) dotyczą już spraw ściśle szkolnych i odnoszą się do analizowanego obszaru. Rozdział pierwszy (na 60 stronach) zawiera obszerne omówienie edukacyjnej działalności Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem ustawodawstwa szkolnego na przestrzeni od III do XVI w. (akty prawa tworzone przez sobory i synody powszechne), charakterystykę działalności ustawodawczej podejmowanej przez poszczególnych papieży, tak w odniesieniu do struktur diecezjalnych, jak i zakonów, oraz postanowienia dotyczące szkół i szkolnictwa zawarte w rozlicznych kompilacjach prawa kanonicznego. Autora interesowały ponadto kwestie zasad kształcenia duchowieństwa, edukacji świeckich w szkołach kościelnych oraz programy nauczania stosowane w szkołach kościelnych na przestrzeni wieków. W rozdziale tym omówiono także ustawodawstwo zakonne oraz miejsce uniwersytetów w prawodawstwie kościelnym.

W rozdziale drugim (liczącym ponad 50 str.) analizie poddano zagadnienie recepcji szkolnego ustawodawstwa kościelnego w średniowiecznej Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Wielkopolski. W rozdziale tym Autor przeanalizował ślady recepcji bezpośredniej i pośredniej. W ramach tej pierwszej uwzględnił ustawodawstwo synodów legackich, prowincjonalnych gnieźnieńskich, diecezjalnych poznańskich i gnieźnieńskich, ustawodawstwo zakonne polskiej prowincji kościelnej oraz udział kleru polskiego w soborach powszechnych. Z kolei w ramach recepcji pośredniej uwzględnił zagraniczne studia kleru polskiego oraz kolonizację na prawie niemieckim i kontakty kulturowo-edukacyjne z krajami Zachodu.

Trzy kolejne rozdziały dotyczą bezpośrednio tematu książki. K. Ratajczak przyjął w nich strukturę problemowo-chronologiczną. I tak rozdział trzeci (50 str.) dotyczy działalności w Wielkopolsce szkół katedralnych i kolegiackich. Autor najpierw dokonał charakterystyki szkół katedralnych w Gnieźnie i Poznaniu, a następnie omówił szkoły kolegiackie. Dalsze części rozdziału poświęcono nauczycielom i uczniom wspomnianych szkół, programom nauczania, wykształceniu duchownych wchodzących w skład kapituł katedralnych i kolegiackich oraz materialnym aspektom funkcjonowania powyższych placówek edukacyjnych.

Rozdział czwarty poświęcono szkołom parafialnym (prawie 50 str.). Jest to (zdaniem Autora) rozdział kluczowy, w największym stopniu oparty na kwerendzie źródeł. Na jego treść

składa się aż 9 punktów. Najpierw omówiono kształtowanie się sieci parafialnej na terenie Wielkopolski oraz dokonano analizy funkcji szkoły w strukturze parafii. Następnie ukazano działalność szkół parafialnych w miastach i wsiach, program kształcenia, uposażenie nauczycieli, ich wykształcenie, obowiązki i poziom intelektualny. Kolejne zagadnienie dotyczy infrastruktury szkolnej. Rozdział kończy kwestia uczniów tych szkół.

Ostatni rozdział Autor poświęcił szkolnictwu zakonnemu na terenie Wielkopolski (30 str.). Ma on charakter syntezy dotychczasowego dorobku historiografii, a omawia kwestie kształtowania się sieci klasztorów, szkoły jako elementu życia konwentów, nauczycieli szkół klasztornych, roli nowicjatu jako przygotowania do dalszych nauk przyszłych mnichów (w tym uniwersyteckich). Autor dodatkowo zebrał w nim wiadomości o szkołach wewnętrznych (konwentualnych).

Swe ustalenia Autor podbudowuje rzetelnie przygotowanym i zaprezentowanym w przypisach (nieraz bardzo rozbudowanych) aparatem naukowym obejmującym źródła oraz literaturę przedmiotu. W przypisach zamieścił on także szereg informacji stanowiących uzupełnienie treści zawartych w części narracyjnej. Niektóre z nich dotyczą odniesień porównawczych z innymi obszarami Polski.

Oдноśnie zakresu terytorialnego rozprawy uważam, że argumentacja przytoczona we wstępie jest dla mnie przekonująca. Podobnie sprawa ma się z określeniem zakresu chronologicznego. Należy bowiem zauważyć, że dla dziejów oświaty w naszym kraju, ogólnie przyjęte w historiografii cezury czasowe dla okresów historycznych, nie mają znaczenia. W tym przypadku działalność analizowanych szkół uległa zmianie dopiero pod wpływem wydarzeń reformacyjnych w Europie oraz Polsce, które zaistniały w I poł. XVI w. Natomiast dyskusyjny wydaje się być tytuł książki. Mam na myśli użyte w nim sformułowanie „na tle sąsiadów”. Jak wynika z treści książki, tymi „sąsiadami” są różne regiony Polski, a nawet Czech i Niemiec. Części z nich na pewno nie można nazwać „sąsiadami” we właściwym znaczeniu tego słowa. Według mnie sformułowanie to można było pominąć, natomiast we wstępie wyartykułować zamiar poczynienia w pracy różnych porównań z innymi regionami.

Baza informacyjna monografii w przypadku źródeł archiwalnych i drukowanych jest reprezentatywna dla podjętego tematu. Także wykorzystana literatura jest bardzo obszerna, uwzględniająca publikacje polskie i obce. Łącznie wykaz bibliograficzny zajmuje prawie 49 stron. Jednak w przypadku literatury zauważyłem brak ważnej dla tematu książki J. Łukaszewicza „Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim od najdawniejszych czasów aż do roku 1794”, t. I, Poznań 1849. Jest to najstarsze syntetyczne opracowanie historyczne dotyczące oświaty w Polsce, w tym średniowiecznej. Można w nim

znaleźć szereg ciekawych informacji odnośnie badanych szkół. Ponadto uważam, że Autor zbyt rzadko sięgał po źródłową książkę A. Karbowiaka, „Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich”, t. I-III, Petersburg-Lwów 1898-1923. Zawiera ona bardzo dużą ilość informacji dotyczących szkół z terenu Wielkopolski, a ponadto powstała ona na bazie źródeł częściowo już nieistniejących.

Ważnym uzupełnieniem narracji książkowej jest tabelaryczny aneks zestawiający informacje na temat szkół z terenu Wielkopolski. Jednak ten element książki (moim zdaniem) jest najmniej udany i mam do niego wiele uwag krytycznych. I tak nie podoba mi się struktura tabeli. Według mnie można było pominąć wezwania kościołów (z wyjątkiem większych miast z większą liczbą parafii), bo jest to dla tematu informacja nieistotna. W tabeli brakuje rubryki dotyczącej potwierdzonej lub przypuszczalnej daty utworzenia szkoły. Bowiem z istniejącej rubryki (Informacje o szkole) nie sposób wywnioskować, czy są to najstarsze informacje na temat danych szkół. Ponadto część informacji tu zgromadzonych nie ma datacji. Dyskusyjne jest także umieszczanie w tej rubryce informacji odnośnie studentów oraz graduatów AK (nie graduatów – jak czasami mylnie podaje Autor). Bowiem nieraz wyłącznie na tej przesłance Autor stwierdza istnienie szkoły w miejscowości, z której osoby te się wywodziły. Według mnie jest to zbyt słaby dowód. Poza tym informacje zebrane w tej rubryce są dość chaotyczne. Brak uporządkowania danych widoczny jest także w rubryce Źródła. Najczęstszym uchybieniem jest brak podania numeru stron danego źródła, przez co nie można go zweryfikować. Wobec tych niedociągnięć tabeli należałoby ją w przyszłości znacząco przerobić.

W książce zauważyłem także mniej istotne nieścisłości i uproszczenia a ponadto treści i ustalenia, z którymi polemizowałbym. Jednak w niniejszej recenzji te drugie pomnę z tego powodu, iż Autor nie ma możliwości odnieść się do nich. Dlatego w mojej opinii wyartykułuję jedynie te uwagi, które (według mnie) są bezsporne. I tak na s. 86 Autor zalicza diecezję poznańską do archidiecezji gnieźnieńskiej. Poprawniej byłoby tę ostatnią nazwać metropolią gnieźnieńską. Poza tym wiele razy w książce pojawia się określenie „kolonizacja na prawie niemieckim” (np. s. 129). Jest ono niewłaściwe, gdyż takiej kolonizacji nigdy w tym czasie w Polsce nie było. Lepszą formą jest „kolonizacja na tzw. prawie niemieckim”. Określenie takie pojawia się w pracach dotyczących średniowiecznego osadnictwa w Polsce. Jednak najbardziej prawidłowe jest sformułowanie „kolonizacja na prawie magdeburskim”, gdyż wzorców organizacyjnych dla kolonizacji ziem środkowej i południowej Polski dostarczyło prawo miejskie Magdeburga. Ponadto niezbyt udanym zabiegiem jest przywoływanie w tekście nieaktualnych ustaleń uczynionych przez naukowców przed wieloma laty (np. Ł. Kurdybachy,

s. 137, 140). Tym bardziej, że istnieją znacznie nowsze publikacje i są one efektem własnych badań naukowców, a nie powieleniem ustaleń innych badaczy, jak ma to miejsce w przypadku wspomnianego Ł. Kurdybachy. Niepotrzebnie w kilku miejscach Autor utyskuje nad brakiem metryk szkolnych z nazwiskami uczniów. Takich wykazów odnośnie omawianych typów szkół w tym czasie po prostu nie sporządzano, więc nie sposób ich gdziekolwiek znaleźć. Potknięciem Autora (na s. 201 i w indeksie osobowym) jest błędne nazwanie Feliksa Kiryka Franciszkiem Kirykiem, tym bardziej, że Autor kilka razy przywołuje w tekście i przypisach ustalenia tego historyka.

Jednak uważam, że pomimo powyższych uwag krytycznych analizowana książka jest dojrzałym i bardzo wartościowym opracowaniem, które wnosi do nauki polskiej wiele ważnych ustaleń badawczych. Należy ją zaliczyć do prac nowatorskich. Z tego powodu publikację można uznać za ważne osiągnięcie naukowe jej Autora, które spełnia ustawowe wymagania do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

3. W zakresie istotnej aktywności naukowej, w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r., analizie poddałem pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitanta

W pierwszej kolejności przeanalizowałem opublikowane przez Habilitanta pozostałe publikacje naukowe z obszaru nauk społecznych. Według przedłożonego mi wykazu dr K. Ratajczak (po uzyskaniu w 2002 r. stopnia naukowego doktora) do maja 2017 r. wydał dodatkowo jedną książkę autorską „Edukacja kobiet w kręgu dynastii piastowskiej w średniowieczu”, Poznań 2005, ss. 218. Jest to przerobiona wersja jego rozprawy doktorskiej. Ponadto Habilitant jest autorem lub (w kilkunastu przypadkach) współautorem 80 innych publikacji: artykułów, sprawozdań i recenzji. Z tego 8 tekstów opublikowanych zostało w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH). W tym przypadku wszystkie te publikacje zamieszczone zostały w „Studiach Edukacyjnych” wydawanych przez Wydział Studiów Edukacyjnych UAM. Na koncie Habilitanta są także 23 inne teksty (artykuły, recenzje i sprawozdania) opublikowane w periodykach naukowych o niższej randze. Jeden artykuł spośród nich wydano w j. angielskim. Należy przy tym zauważyć, że aż 17 publikacji z tej grupy umieszczonych zostało w „Biuletynie Historii Wychowania” (wydawany przez macierzysty dla Habilitanta Zakład Historii Wychowania). Dr Ratajczak pełni w nim funkcję sekretarza redakcji. Ponadto publikował on m.in. w „Roczniku Pedagogicznym” (wydawany

przez Komitet Nauk Pedagogicznych PAN w Warszawie), „Studiach Historycznych” (Kraków) oraz w polsko-niemieckim „Biuletynie Polskiej Misji Historycznej” (wydawany w Würzburgu). Spora grupa publikacji Habilitanta (38 pozycji) wydana została w różnych opracowaniach zbiorowych. Z czego jedynie w 3 przypadkach były to teksty współautorskie. Wspomniane prace zazwyczaj stanowiły pokłosie konferencji naukowych (z udziałem dra Ratajczaka), organizowanych przez różne polskie uczelnie wyższe.

Dr K. Ratajczak wykazał się także dużą aktywnością na polu redagowania publikacji zbiorowych. Dwa razy czynił to jednoosobowo, a w 5 przypadkach – z udziałem innych naukowców. Część z nich wydana została w formie elektronicznej, a dostępna jest w repozytoriach cyfrowych. Cieszą się one dużym zainteresowaniem czytelników, czego dowodzi znacząca liczba załadowań z serwerów, wynoszących kilka tysięcy rocznie.

Prace naukowe dra K. Ratajczaka zauważane są w środowisku naukowym osób zajmujących się zbliżoną problematyką. Jego książka „Edukacja kobiet w kręgu dynastii piastowskiej w średniowieczu” doczekała się pięciu recenzji w ogólnopolskich czasopismach naukowych, a szereg pozostałych prac jest cytowanych w książkach różnych autorów zarówno w kraju, jak i za granicą. Specyfika nauk humanistycznych i społecznych powoduje, że jedynie część tekstów publikowana jest w czasopismach, stąd w przypadku Habilitanta Indeks Hirscha wynosi jedynie 2, przy liczbie cytowań: 8. Zaś według bazy Google Scholar Citations – odpowiednio 2 i 6.

Dr K. Ratajczak wykazuje także dużą aktywność naukową na polu uczestnictwa w życiu różnych środowisk naukowych w Polsce oraz poza jej granicami. Od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora uczestniczył w sposób czynny łącznie w 47 międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, podczas których wygłosił referaty, z czego część w j. angielskim. Wśród nich były konferencje m.in. w Würzburgu i Pradze. Z tego prawie połowa dotyczyła tematyki wychowania młodzieży oraz szkolnictwa. Pewną formą uznania dla jego dokonań naukowych było powierzanie mu 8 razy prowadzenia obrad podczas ogólnopolskich konferencji naukowych oraz (w jednym przypadku) konferencji międzynarodowej. Z udziałem w tego typu spotkaniach naukowych związana jest także obecność Habilitanta w ich komitetach organizacyjnych. Był on sekretarzem jednej międzynarodowej konferencji naukowej oraz współorganizatorem jednej konferencji o zasięgu ogólnopolskim. Ponadto zorganizował dziewięć ogólnopolskich konferencji naukowych, w tym siedem w ramach cyklu „Edukacja przeszłość, teraźniejszość, przyszłość”, którego jest pomysłodawcą.

Ma także osiągnięcia na polu działalności popularyzującej naukę. Wielokrotnie czynił to zarówno poprzez wykłady wygłaszane na Uniwersytecie Trzeciego Wieku oraz prelekcje dla uczniów szkół podstawowych i średnich.

Kierunki jego działalności naukowej wiążą się z tematyką prowadzonych przez niego zajęć dydaktycznych. Dr Ratajczak jest autorem programu kształcenia i koordynatorem przedmiotu Historia wychowania na WSE UAM. Realizuje wykłady i ćwiczenia z tego przedmiotu na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, a ponadto zajęcia fakultatywne – w formie wykładów lub konwersatoriów. Ponadto prowadził (lub prowadzi) seminaria magisterskie i licencjackie. Jego zajęcia dydaktyczne są bardzo wysoko oceniane przez studentów w ankietach ewaluacyjnych, a o ich popularności świadczyć może trzykrotne wybranie go (w 4 plebiscytach przeprowadzonych w latach 2011-2015) najpopularniejszym wykładowcą Wydziału. Do końca roku akad. 2015/16 Habilitant wypromował 21 magistrów oraz 155 licencjatów. Ponadto jest promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim.

Dr Ratajczak współpracuje z instytucjami oraz towarzystwami naukowymi. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, przewodniczącym oddziału poznańskiego Towarzystwa Historii Edukacji oraz członkiem Zespołu Historii Wychowania przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN w Warszawie. Utrzymuje liczne kontakty naukowe z uczonymi związanymi z najważniejszymi ośrodkami naukowymi w Polsce i za granicą, a okazjami ku temu są konferencje, sympozja naukowe, udział w zespołach badawczych oraz w programie COST „Apperance Matters”. W 2014 r. uczestniczył on w międzynarodowych warsztatach zorganizowanych w Poznaniu z udziałem naukowców z wielu państw europejskich, w ramach COST ACTION IS1210: Training School 1. Ponadto, jako wykonawca, uczestniczył w 5 projektach badawczych, z czego raz – jako kierownik indywidualnego projektu badawczego i cztery razy – jako członek zespołu badawczego.

Habilitant uczestniczy aktywnie w życiu organizacyjnym Zakładu Historii Wychowania i Wydziału Studiów Edukacyjnych. W 1998 r. utworzył i do dnia dzisiejszego sprawuje opiekę naukową nad Studenckim Kołem Naukowym Historii Kultury i Edukacji. Studenci biorący udział w pracach Koła prezentowali swe referaty naukowe na licznych konferencjach o zasięgu ogólnopolskim. Wielu studentów współpracującym z Kołem zdecydowało się po studiach magisterskich na podjęcie studiów doktoranckich na Wydziale. Ponadto pełnił m.in. funkcję pełnomocnika Dziekana WSE do spraw studenckich w Collegium Europaeum Gnesnense (Instytut Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie), pełnomocnika Dziekana WSE ds. kontaktów z Biurem Promocji UAM, pełnomocnika Dziekana WSE ds. programów europejskich. Jest

także wieloletnim członkiem Wydziałowej Komisji Dydaktycznej. Przez szereg lat był egzaminatorem lub członkiem komisji rekrutacyjnych. Uczestniczy, jako przedstawiciel Wydziału i redakcji „Biuletynu Historii Wychowania” w spotkaniach zespołów powoływanych przez Rektora UAM oraz w radzie czasopism przy Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk. Od 2007 r. powierzono mu funkcję sekretarza redakcji „Biuletynu Historii Wychowania”, jednego z najważniejszych krajowych czasopism w zakresie historii wychowania, z ministerialnej listy B czasopism punktowanych, za publikowanie w którym obecnie przyznawanych jest 9 punktów.

Za wyróżniające osiągnięcia naukowe dr K. Ratajczak był kilkakrotnie nagradzany: w 2006 r. otrzymał nagrodę indywidualną Rektora UAM II stopnia, natomiast w latach 2008 i 2011 – nagrodę zespołową Rektora UAM II stopnia, a w 2015 r. nagrodę zespołową III stopnia za osiągnięcia w pracy naukowej. W 2010 r. wygrał konkurs na grant Dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM na projekt badawczy.

W zakresie istotnej aktywności naukowej Habilitanta pozostały dorobek spełnia kryteria naukowe, a poruszana problematyka w znacznej części mieści się w zakresie pedagogiki. Na podkreślenie zasługuje duża aktywność pisarska Habilitanta oraz umiędzynarodawianie jego dorobku badawczego. Także jego dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski świadczy o istotnej aktywności zawodowej i spełnia kryteria stawiane ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego.

Końcowy wniosek:

Reasumując należy stwierdzić, że dr Krzysztof Ratajczak posiada różnorodny i szeroki dorobek naukowy (w tym zwłaszcza rozprawa habilitacyjna), organizacyjny i dydaktyczny, który oceniam pozytywnie. Jego działalność badawcza mieści się w obszarze nauk społecznych w zakresie pedagogiki i stanowi znaczący wkład w rozwój tej dyscypliny. Tym samym (w oparciu o ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki) spełnia kryteria osiągnięć naukowo-badawczych niezbędnych do uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Wnioskuje zatem o dopuszczenie dra Krzysztofa Ratajczaka do dalszego procedowania w postępowaniu habilitacyjnym, rekomendując Komisji Habilitacyjnej wystąpienie do Rady Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Roman Pelczar